

УКРАЇНЦІ РОСІЇ У ХХІ ст.: ДАЛІ ПІД ІМПЕРСЬКИМ ПРЕСОМ

© Гнатюк В.Р., 2013

Розглянуто головні тенденції життєдіяльності української діаспори в Російській Федерації у ХХІ ст. Зроблено висновок про те, що як і за часів Радянського Союзу, українська людність тут зазнає з боку влади брутальної дискримінації, політично вмотивованих обмежень і заборон у здійсненні національно-культурної та релігійної діяльності, що зумовлює прискорення й поглиблення її асиміляції з російським етносом.

The main tendencies of the activities of Ukrainian diaspora in Russian Federation have been considered in the article. The conclusion has been drawn that like in the Soviet Union the Ukrainians are severely discriminated there by the state power, they are also limited in their cultural and religious activities for political reasons. All this accelerates the process of their assimilation with the Russian ethnic group.

Українці Росії є найбільшою діаспорою наших країн у світі, яка налічує, за офіційною статистикою, приблизно два мільйони осіб, фактично ж значно більше. Однак унаслідок агресивної імперської політики Російської держави ця велетенська маса наших співвітчизників, що дорівнює населенню деяких країн світу, немає в Російській Федерації елементарних умов для задоволення своїх національно-культурних потреб – україномовних ЗМІ, достатньої кількості освітніх закладів, культових будівель і поступово занепадає, асимілюючись швидкими темпами.

Мета роботи – спробувати узагальнити численні факти утисків, що їх чинила російська влада стосовно української меншини протягом ХХ ст. аж до сьогодні, приділивши особливу увагу післяпомаранчевому періоду, й зокрема, 2009–2012 рр., коли пресування українців у РФ сягло апогею. Водночас ми прагнутимемо висвітлити ідеологічне підґрунтя процесів взаємодії організацій українців та російської влади, методи диверсійних та репресивних заходів останньої, спробуємо спрогнозувати розвиток подій у майбутньому в перезрізі обраної теми та дати рекомендації державним установам України та Росії щодо захисту національних та особистих прав і свобод наших співвітчизників у сусідній державі.

Реалізуючи вказану мету, ми ставимо перед собою **завдання** дослідити застосування репресивних заходів щодо: а) федеральних згромаджень українців та Бібліотеки української літератури в м. Москві; б) українських національних церков (УПЦ КП та УГКЦ); в) окремих активістів національно-культурних та релігійних організацій діаспори.

Теоретичні засади аналізу специфіки життя української діаспори в Російській Федерації вказаного періоду ґрунтовно представлено у збірнику статей Віктора Ідзя [1] та в розлогій розвідці В. Коломацького “Нотатки небайдужого” [2] (в останній аналіз подій доведено лише до 2009 р.) Численні статті з життя окремих згромаджень українців відповідного періоду чи не в усіх суб’єктах Російської Федерації зібрано в матеріалах трьох конференцій під назвою “Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті”, проведених Міжнародним інститутом освіти, культури та зв’язків з діаспорою НУ “Львівська політехніка” 2006, 2008, 2010 рр., а також у збірниках “Український вимір”, що їх видає Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського держуніверситету ім. М. Гоголя. З інтернет-ресурсів якнайповнішу інформацію з нашої теми містять сайти “Кобза – українці Росії” (гол. ред. В. Коломацький) та “Український огляд” (гол. ред. В. Гіржов).

Внаслідок Біловезьких угод 1991 р. Росія втратила найбільші свої колонії – т. зв. “соціалістичні республіки”, але її імперська сутність після цього не тільки не зникла, а навпаки, виявилася у жорстокіших і кривавіших формах. Тепер вістря агресії спрямовувалося вже не стільки назовні, скільки на етнічні меншини всередині самої країни. Розпуск Єльциним Верховної Ради Російської Федерації, що мала складовою частиною Раду Національностей, з подальшим урізанням повноважень нового парламенту – Федеральних Зборів, дві чеченські війни, об’єднання регіонів, проведене у 2005–2008 рр. В. Путіним, внаслідок якого з політичної карти Російської Федерації зникло п’ять автономних округів малих народів Півночі та Сибіру, – усе це ланки внутрішньої політики російського керівництва стосовно власних нетитульних етносів, спрямованої на їх упокорення, денационалізацію і асиміляцію.

Так само ставиться центральна влада РФ і до представників діаспор колишнього Радянського Союзу, зокрема й до українців – громадян Росії. Водночас багато керманичів РФ, а також значна частина її загалу все ще сприймають незалежну Українську державу як тимчасове, несерйозне утворення, а наших співвітчизників – цілком тотожними росіянам, за винятком, можливо, галичан. Тому прагнення українських діаспорян підкреслити свою культурну й етнічну самобутність, європейські устремління, відмінність власної історії від російської часто-густо викликає в багатьох росіян, а також у представників центральних та місцевих органів влади невдоволення і навіть агресію. І це особливо яскраво виявилось 2005 р., відразу після Помаранчевої революції, коли, за свідченням Василя Коломацького, у Російській Федерації розпочався “прямий пресинг” українських організацій [2].

Гнів і агресію влади викликав той факт, що переважна більшість українців Росії поставилася позитивно до дій та ідей опозиції в Україні під час президентських виборів 2004 р., незважаючи на шалену очорнювальну пропаганду Кремля. Організації української діаспори та їхні провідники взяли безпосередню участь у захисті цих виборів від фальсифікацій.

Дратувала російських можновладців також активна науково-просвітницька робота Бібліотеки української літератури, відновленої нашими співвітчизниками-патріотами у 1988 р. Бібліотека проводила велику роботу з національного усвідомлення українців Москви та околиць у напрямку об’єктивного висвітлення знакових подій української історії радянського періоду – Голодомору, репресій 30-х років, героїчної боротьби ОУН-УПА за волю України. Саме з наїзду на БУЛ 2006 р. розпочали путінці агресію проти українства в своїй державі. Невдовзі після низки провокацій, явно спланованих у високих урядових кабінетах, влада Москви швидко підготувала план перетворення БУЛ у Бібліотеку народів Росії, що означало б її фактичне знищення. Лише після протестів українських організацій Росії та Посольства України в Москві чиновники відмовилися від цього плану, але вирішили довершити своє іншим шляхом: вихолостити національно-патріотичну сутність її діяльності.

Тож узялися за кадри. Протягом наступних кількох місяців над бібліотекою було вчинено справжній кадровий погром: вісьмох найкваліфікованіших працівників-патріотів (у т.ч. й директора Валентину Писаренко) було звільнено або вони звільнилися самі під тиском владних структур [2]. Найважча доля спіткала Ю. Кононенка – заступника голови ОУР, одного із засновників бібліотеки, автора книжки про її історію, активного викривача побрехеньок про Помаранчеві події в Україні. Спочатку його було звільнено з роботи, а в травні 2009 р. – без будь-яких звинувачень чи пояснень – оголошено персоною нон-грата й заборонено йому в’їзд до Росії, де він постійно проживав разом з родиною [3].

Піка загострення ситуація набула в листопаді 2007 р., коли за наказом новопризначеного директора бібліотеки Наталії Шаріної повністю був знищений газетний фонд унікальних видань преси українських організацій Росії та річні підшивки україно- і російськомовних видань з України на підставі нібито відсутності належного бібліографічного опрацювання цих матеріалів та з мотивів недотримання правил протипожежної безпеки. Цей вандалізм переповнив чашу терпіння українців як у Росії, так і в Україні, і тодішній Президент В. Ющенко звернувся з особистим посланням до

свого російського колеги В. Путіна, у якому звернув увагу Президента РФ на ситуацію довкола БУЛ, зокрема, щодо знищення газетних матеріалів, звільнення працівників-фундаторів закладу та планів його реорганізації [4].

Майже через місяць, у грудні 2007 р. була опублікована відповідь В. Путіна на звернення В. Ющенко, в якому російський президент по-езуїтськи намагався чорне назвати білим, стверджуючи, що немає жодних причин для хвилювання, оскільки, мовляв, “уряд Москви створив зразковий заклад культури, який повною мірою відповідає культурним, освітнім та інформаційним запитам українців, що мешкають у Москві” [5].

Проте рівно через три роки, у грудні 2010 року, після відомих подій на Манежній площі, цей “зразковий” заклад культури знову перетворився в уяві путінських колег-кагебістів на вогнище українського буржуазного націоналізму та екстремізму. Очевидно, виконуючи план із розкриття “підривних” організації, як у часи Єжова-Ягоди, браві пінкертони з відділу боротьби з екстремізмом МВС РФ вирішили продемонструвати начальству свою пильність і здійснили напад на БУЛ. 23–24 грудня тут провели два труси у пошуках екстремістської літератури, під час яких була жорстоко побита директорка Н. Шаріна (струс мозку, численні забої кінцівок і тулуба, три тижні на лікарняному). Поліціянти вилучили понад 50 книжок, що містили в назві слово “націоналізм”, а також книги про митрополита А. Шептицького, жорсткі диски з комп’ютерів, унаслідок чого робота закладу була майже повністю паралізована [6].

Описуючи ці війни з БУЛ, з українською книгою, що тривають уже понад чотири роки, преса неодноразово проводила аналогії з гітлерівськими аутодафе, сталінськими вилученнями “контрреволюційної” літератури, боротьбою з інакомисленням за часів Хрущова–Брежнєва. І таким є справжнє обличчя путінської “керованої демократії”, справжнє ставлення цього імперського режиму до українського народу та його культури, якого не сховати за брехливими фразами про “дружбу двох братніх народів”.

Водночас із нагінкою на БУЛ поступово посилювалися й утиски двох всеросійських організацій українців у РФ – Федеральної національно-культурної автономії “Українці Росії” (ФНКА) та Об’єднання українців Росії ОУР). ФНКА була створена 1998 р. після прийняття федерального закону “Про національно-культурну автономію” від 17 червня 1996 р. Головою був обраний Валерій Семененко. ФНКА проводила велику роботу з налагодження зв’язків із периферійними українськими організаціями, надаючи їм певну інформаційну допомогу, видавала двомовний журнал “Український огляд”. Однак із початком століття все відчутнішими стали переслідування з боку влади обох всеросійських організацій українців, які сягли апогею в післяпомаранчевий період.

Першою під тиском путінського режиму впала ФНКА. У жовтні 2009 р. Тверський суд м. Москви призупинив діяльність організації, прискіпавшись до дрібних порушень Статуту та у зв’язку із продовженням публічної діяльності В. Семененка. Про те, що політичні мотиви відігравали визначальну роль у цьому судилищі, свідчить і той факт, що суд залучив до справи лист-донос представника російської шовіністичної організації “Родина” Н. Журавльова, явно сфабрикований спецслужбами РФ. У листі ФНКА УР та її керівника В. Семененка звинувачено у націоналізмі й сепаратизмі, пропаганді вищості української нації, дискредитації політичного курсу Росії тощо [2].

Не слухаючи аргументів обвинуваченої сторони, не даючи приписів щодо виправлення помилок у справоведенні, Верховний суд РФ своєю постановою від 24 листопада 2010 р. (у річницю Голодомору!) розпустив ФНКА УР. Українці всього світу висловили протести з приводу цього політично заангажованого рішення. Міністр закордонних справ РФ П. Лавров пізніше визнав, що в справі закриття ФНКА головну роль відіграли політичні причини [7]. Натомість українська влада обмежилася лише формальними заявами, не надавши своїм співвітчизникам жодного реального захисту й допомоги.

Після розпуску ФНКА провідники українських організацій Росії, за словами голови Єкатеринбурзької національно-культурної автономії С. Паняка, кілька разів робили спробу зареєструвати нову ФНКА, але їм відмовляли у судовому порядку [8]. І щоб остаточно не дати

прийти до керівництва в українських організаціях колишнім активістам, які в минулому опонували офіційному курсу Росії з деяких ідеологічних питань, московська влада вирішила створити альтернативну, маріонеткову ФНКА на чолі з Б. Безпальком.

Це той самий Безпалько, що, за деякими свідченнями, особисто, разом з директором Бібліотеки української літератури Н. Шаріною, брав участь у знищенні газетних фондів цієї установи [9]. У керівних колах ОУР (а тепер Конгресі російських українців – КРУ) Б. Безпалька вважають україноненависником і провокатором [10], а зареєстровану ним організацію – фальсифікатом, спецоперацією владних структур, що була покликана не дати заснувати нову Автономію проукраїнськи налаштованим діячам (оскільки ФНКА певної меншини може бути тільки одна). Цю фальшивку створено з усіма можливими й неможливими порушеннями (фіктивні засновники, без повідомлення й отримання згоди регіональних автономій) та ще й потай, позлодійськи, заборонили вхід журналістам на установчий з'їзд 2 березня 2012 р. [11]. А вже 9 квітня Мін'юст РФ оперативно зареєстрував ФНКА Безпалька. Однак понад 50 регіональних українських організацій Росії, керівництво старої ФНКА, УКР не визнають її – так само, як і найвища керівна установа нашої діаспори – Українська всесвітня координаційна рада [12].

Про головну роль владних структур Росії у підготовці провокації з утворенням “нової” ФНКА красномовно свідчить той факт, що без консультацій з керівними органами діаспори, з регіональними об'єднаннями українців Б. Безпалька було призначено московським урядом представником від української меншини до новоствореної указом В. Путіна Ради при Президенті Російської Федерації з міжнародних відносин. У матеріалі працівника прес-служби Української всесвітньої координаційної ради М. Рівного з цього приводу зазначається, що тепер стає очевидним для всіх: розпуск старої ФНКА і ОУР “...це були скоординовані й продумані дії – ліквідація справжніх українських національних об'єднань Росії з багаторічною історією й твердими переконаннями та паралельне творення псевдоукраїнської “національно-культурної автономії українців Росії”, завданням якої, так виглядає, буде не захист мовних, культурних і духовних інтересів українців Росії, а реалізація “державної політики Російської Федерації” [13].

Приблизно за таким самим сценарієм і майже одночасно з процесом ліквідації ФНКА розгортаються події й довкола Об'єднання українців Росії. ОУР – найстаріша всеросійська організація українців РФ, заснована у 1992 р. й офіційно зареєстрована у 1994 р. Проблеми в неї почалися також після Помаранчевої революції, бо керівниками ОУР, ФНКА, Бібліотеки української літератури були майже одні й ті самі особи. І ця подібність сценаріїв ліквідації українських організацій Росії, збіг у часі цих спецоперацій є незаперечним свідченням того, що в РФ відбувається планомірна “зачистка” їх за командою структур вищої державної влади.

Однак наші співвітчизники були готові до такого розвитку подій і вже 26 травня на спільному засіданні керівників і членів українських регіональних організацій РФ і Москви був заснований Конгрес українців Росії. У роботі засідання взяли участь голова УВКР М. Ратушний, поети й громадські діячі І. Драч та П. Мовчан. Головою нового об'єднання українців уперше була обрана жінка – колишня керівницка Українського культурно-громадського земляцтва “Криниця” ім. Т. Шевченка Республіки Саха (Якутія) Любов Дяченко, уродженка Чигирина, яка від 2010 р. мешкає у Москві. З обранням її вже привітав Голова УВКР М. Ратушний, посол України в Росії Єльченко від імені українського уряду пообіцяв новоствореному об'єднанню матеріальну допомогу на фінансування сайту та друкованої газети [14].

Бібліотека української літератури, Федеральна національно-культурна автономія “Українці Росії”, Об'єднання українців Росії – це далеко не повний перелік жертв агресії путінського режиму. Додамо до них ще Український освітній центр при середній школі № 124 м. Москви, закритий владою у 2008 р. під видом того, що він без дозволу влади проводив діяльність саме як освітній центр.

На окрему розмову заслуговує мученицька історія діяльності в Росії українських національних церков – Греко-Католицької та Православної Київського патріархату. Ця історія нагадує катакомбний період життя перших християнських громад у язичницькому Римі: погроми

приміщень, побиття парафіян і священників, закриття церков. Ці жахіття промовисто описані в аналітичній довідці, опублікованій на сайті “Кобза – українці Росії” [15].

Не менш драматичною є доля українських греко-католиків у Росії. Правда, завдяки кращій допомозі з України та з боку римо-католицьких єпископів Росії мережа парафій УГКЦ поступово розширюється, хоча також з великими труднощами. Перешкоджає цьому федеральний закон “Про свободу совісті і про релігійні об’єднання” від 26 вересня 1997 р., за яким іноземні релігійні групи (до яких належать громади УПЦ КП та УГКЦ) можуть отримати реєстрацію лише через 15 (!) років постійного практикування. Свою службу в Росії деякі священники-католики східного обряду сприймають як мучеництво. Зокрема, таким є вікарій з Москви, уродженець Івано-Франківська о. Олександр Сімченко, на якого шість (!) разів здійснювали напади бандити, завдаючи йому тілесних ушкоджень, після яких він довго лікувався у лікарні.

Загалом тема фізичного насильства супроти активістів українських національно-культурних та релігійних організацій є однією з найболючіших і найтрагічніших у житті української діаспори в Росії. У жодній іншій країні світу за 20 років існування незалежної України не здійснено стільки розбійних нападів на свідомих українців, як у Росії, унаслідок яких кілька осіб загинули. Жоден з цих злочинів не розкрито, винних не покарано, що й далі заохочує ворогів українства у цій “північній імперії” до скоєння аналогічних замахів на життя і здоров’я наших краян.

Зокрема, жахливих страждань завдано подружжю тульських активістів – голові Ревізійної комісії Федеральної національно-культурної автономії “Українці Росії” Наталі Ковальовій та її чоловікові – голові Тульського відділення Об’єднання українців Росії Володимирі Сенишину. Вони мали невеликий бізнес, матеріально підтримували місцеву українську громаду “Батьківська стріха”. Жалюзі офісу їхньої фірми були пофарбовані в кольори національного прапора України, у самому приміщенні лунала українська мова й українські пісні.

19 липня 2006 р. невідомі серед білого дня напали на п. Наталю в під’їзді її будинку і завдали кількох ударів залізним прутом по голові й обличчю, внаслідок чого були проламані кістки черепа, стався крововилив в мозок. 7 годин лікарі в операційній боролися за її життя, і мужня жінка вижила, хоча для повної реабілітації потрібні були роки. А тут її чекало ще одне горе: 24 грудня того самого року двоє молодиків на вулиці, на очах у багатьох свідків, забили насмерть бітами її чоловіка. – Володимира Сенишина. Ні в першому, ні в другому випадку жертв не грабували, отже, це була розправа, помста за їхню любов і працю для України, – як у цьому переконані усі наші співвітчизники в Росії.

Також під дверима власного будинку загинув у листопаді 2002 року Володимир Побурінний, заступник голови Товариства української культури “Мрія” з міста Іванова, ініціатором створення якого він був. Опікувався молодий бізнесмен (керівник фірми під характерною назвою – “Заповіт”) і недільною українською школою. Його вбивство також досі не розкрито, як і замах на вбивство владика Адріана, що стався 1998 р., у розпал Ногінських подій. Усі ці факти викладено в аналітичній довідці Комітету у справах української громади у Росії Комісії людських та громадянських прав при Світовому конгресі українців (Канада) із закликом “піднімати кампанію захисту, бити у дзвони” й довести російським можновладцям, що репресіями українців не залакати [16].

Варто зауважити, що українці та їхні організації страждають не тільки від утисків російської влади, але й від неприхильного, зверхньо-агресивного ставлення російського загалу, т. зв. “простих людей”. У цьому середовищі українців інакше, як “хохлами”, не називають, а інколи – з ненавистю – “бандьоровцями”, “натовцями”, глузують з нашої мови та національних символів, вважаючи, що наше призначення – служити імперським інтересам Росії. Показовим у цьому плані є гасло прибічників Єльцина під час штурму парламенту 1993 р.: “Єльцин, заставь хохлов накормить Россию!”. За недавніми соціопитуваннями, близько половини росіян ставляться до України негативно [17], що є наслідком цілеспрямованого “промивання мізків” державними ЗМІ РФ, і насамперед телебаченням, де Україну разом із США та Грузією представлено головними ворогами Росії. Як відзначає В. Семененко у своєму інтерв’ю [17], негативне ставлення до держави поступово переходить і на звичайних українців, зокрема представників діаспори, трудових мігрантів.

Через таке ставлення з боку титульної нації Російської Федерації деякі слабші духом українці зрікаються своєї національної належності, асимілюються, і цей процес чимраз дужче набирає обертів. Понад мільйон українців у Росії назвалися росіянами під час перепису населення 2010 р., і це є наслідком того, що, за словами першого заступника голови тодішнього ОУР В. Гіржова, “спрацював фактор асиміляції, але, швидше за все, – усвідомлення того, що бути українцем у Росії сьогодні не дуже затишно” [18]. Від себе додамо, що коли асиміляція українців у РФ триватиме такими ж темпами, як зараз, то через 15 років тут не залишиться жодного нашого земляка!

Ще один прикрий наслідок імперської політики Росії щодо українців – це жахливий дисбаланс у задоволенні національно-культурних потреб росіян в Україні та українців у Росії. Якщо Українська держава щороку виділяє з бюджету мільярдні кошти на фінансування російських шкіл, театрів, ЗМІ, то відповідні витрати російського бюджету стосовно української діаспори фактично дорівнюють нулю. Кілька років тому тодішній президент Медведев обіцяв виділити кошти на утримання шкіл, газет, телеканалу для українців, проте ця обіцянка залишилася порожнім звуком. І так буде доти, доки українська влада не поставить це питання “рубля” й не домагатиметься усіма силами певної симетрії у задоволенні потреб української діаспори в Росії.

Висновки:

1. Щодо Української держави та українського народу і в материковій Україні, і поза її межами Росія й зараз, як і в попередні майже 360 років, проводить україноагресивну імперську політику, спрямовану на маргіналізацію нашої держави й нації з метою позбавлення їх можливостей проведення самостійного державного й культурного розвитку та подальшої асиміляції українців.

2. Українській діаспорі в Росії та її організаціям державні структури нав’язують офіційну ідеологію щодо трактування подій минулого й сьогодення, а у разі розбіжностей застосовують репресивні заходи – провокації, моральний тиск, аж до вбивства наших земляків в Росії, звільнення з роботи, обшуки в установах з вилученням матеріальних цінностей, дезорганізації діяльності діаспорних об’єднань аж до їх розпуску в адміністративному й судовому порядку з політичних міркувань, чого наша діаспора не зазнає в жодній іншій країні світу.

3. Останнім часом російська влада вдається до підлого, провокативного методу послаблення всеросійських організацій української діаспори – створює на федеральному рівні паралельні маріонеткові структури, покликані вносити розкол у культурну діяльність національних об’єднань українців РФ, дезорієнтувати наших земляків у регіонах; нав’язує їм офіційну російську ідеологію.

4. Серйозні перешкоди чиняться українським національним церквам – Православній Київського патріархату та Греко-Католицькій у здійсненні їхньої конфесійної діяльності: не надаються земельні ділянки під будівництво храмів, силоміць відбираються й руйнуються ті церковні приміщення, в яких вже відбуваються богослужіння, застосовуються репресії, замах на життя й здоров’я священнослужителів.

5. Влада не розслідує й не карає за злочини, здійснені проти етнічних українців – активістів національно-культурних організацій, зокрема й убивства, жодне з яких не розкрито;

6. Унаслідок такої агресивної, зневажливої політики російської влади до України та українців, що триває кілька століть, багато простих росіян ставляться до українців негативно, зверхньо. Це змушує українців скривати свою національність, зрікатися її; вони стають пасивними, зневіреними у необхідності національно-культурної діяльності.

7. Як результат імперської політики Російської держави стосовно українців протягом століть і донині встановилась надзвичайно різка асиметрія щодо задоволення національно-культурних потреб росіян в Україні і українців у Росії, подолати яку можна тільки рішучою і безкомпромісною боротьбою за права українців в Росії з боку Української держави. З огляду на маргінальність нинішньої української влади, її відвертий сервілізм, холуйство щодо РФ, у найближчій перспективі марно очікувати виправлення цієї ситуації.

1. Ідзьо В. Українська діаспора в Росії [Текст]. – Львів, 2002. – 303 с. 2. Коломацький В. Нотатки небайдужого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kobza.com.ua/prava->

ljudy-pu-i-gromadjanyna/3637-notatky-nebajduzhogo.html. 3. Тягнибеда О. Откровения запрещенного украинца.. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svpressa.ru/society/article/8868/>. 4. Ющенко просить Путіна не знищувати українські газети. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vkurse.ua/ua/politics/yushchenko-prosit-putina.html>. 5. Див.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kremlin.ru/text/greets/2007/12/154592.shtml>. 6. Тимошенко В. Провокація в центрі Москви: кому і чим загрозувала українська бібліотека?. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.net/ukr/news/news-413556.html>. 7. Луб'янов І. Росія продовжує воювати з Україною в гуманітарній сфері. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.ua/post/368408>. 8. Костюкова І. Про права українців в Росії. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vz.ru/politics/2012/3/19/565593.html>. 9. Дві точки зору на “питання про газети”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kobza.com.ua/biblioteka-ukrainskoi-literatury/2123-dvi-tochky-zoru-na-pytannja-pro-gazety.html>. 10. Див. редакційну статтю в інтернет-журналі ОУР “Український огляд” від 2 березня 2012 р.: “Обережно: Чичиков, або ж Навіщо Беспалько&Ко українська національно-культурна автономія?”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrrevue.ucoz.ua/news/taeto_znati/2012-03-02-2040. 11. В Росії затеяли провокацію против української діаспори. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/news/72318.html>. 12. Закрити, заборонити, засудити... не виходить, тоді треба створити альтернативу. Контрольовану.... – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uvkr.com.ua/news/1998>. 13. Рівний М. Скандально відомий в українському середовищі Б. Беспалько з'явився поряд з Путіним. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uvkr.com.ua/news/2929>. 14. Соловей І. Об'єднання української громади Росії дозволить почати і її фінансування. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/obe_dnannya_ukrainskoi_gromadi_rosii_dozvolit_pochati_iii_finansuvannya__rosol_1731704. 15. Бондаренко А. Розвиток, сучасний стан і проблеми українських церков в Росії. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kobza.com.ua/cerkva/2366-rozvytok-suchasnij-stand-i-problemy-ukrajinskyh-cerkov-v-rosiji.html>. 16. Коломацький В., Паняк С. Ні – убивствам і розправам! – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kobza.com.ua/svitovuj-kongres-ukrajinciv/1715-ni-ubyvstvami-i-rozpravami.html>. 17. Солодкий С. Осторожно: украинофобия. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newsland.ru/News/Detail/id/370573/cat/10> 29.05.09. 18. Понад мільйон українців у Росії назвалися росіянами під час перепису населення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/37902>.